

Staffan Roos satte upp *Julius Caesar* i Sverige

– Man häpnar över Shakespeares bilder och över hans sätt att associera

Staffan Roos är en av de få som satt upp *Julius Caesar* i Sverige. Det skedde på Dramaten i Stockholm 1985. I övrigt har han mer 'kretsat runt Shakespeare' som han själv uttrycker det. Han har gjort Ionescos *Macbett*, Tom Stoppards *Rosencrantz och Guildenstern* och Arnold Weskers *Köpmannen (The Merchant)*.

– I *Macbett* har Ionesco stoppat ner Shakespeares *Macbeth* i ett absurt bad och skruvat till den, men pjäsens sensmoral är annars densamma. Jag hade en kanonensemble och jag var väldigt nöjd med den uppsättningen. Arnold Weskers *Köpmannen* utgår från *Köpmannen i Venedig*, en pjäs Wesker menat vara antisemitisk. I *Köpmannen* framställs Shylock i mer positiv dager, han är den store humanisten; bildad, älskar böcker och musik.

Varför har då inte Staffan Roos satt upp fler pjäser av Shakespeare själv?

– För att jag är dum i huvet! (stort skratt) Nja, mycket jag har gjort har varit en slump, så också *Julius Caesar*. Scenografen Lennart Mörk hade en idé om att göra Almqvist-romanen *Gabriële Minanso*, och jag dramatiserade den. Jag fick godkänt i alla instanser, men kände att han inte hittade pulsen, så jag drog tillbaka den. Då dök *Julius Caesar* upp. Den höll på att översättas av Thomas Warburton.

Staffan Roos tyckte att den översättningen var bra, även om han hade en hel del förslag på ändringar.

– Det är skillnad på att läsa och att se en pjäs, och det är förresten nästan omöjligt att göra en bra översättning. Små dramer kan ligga inbäddade i bara några få rader, och sådant är svårt att få till på ett annat språk. I engelskan finns de där korta "limorden", något som skapar en otrolig lätthet i språket. Engelskan har också fler idiomatiska uttryck än många andra språk. Och man häpnar över Shakespeares bilder och över hans sätt att associera. Det finns en slags andning i det, som det så ofta gör hos bra författare.

Staffan Roos. Foto: Roland Heiel

– I *Julius Caesar* hade jag en idé om att börja med Ravels 'La valse' som alla killarna dansade till, en 'skadad' vals som löses upp och bryts sönder. Man dansade runt den obelisk som Lennart Mörk hade byggt. Det skulle rinna blod från den och skulle visa männens kärlek till varandra. En del trodde det var en "bögpjäs", men det var inte alls tanken. John Caird, som ju kan sin Shakespeare, tyckte att konceptet var lysande, men jag märkte att det var något jag inte kom åt. Jag talade med Keve Hjelm om pjäsen. Han hade gjort Shakespeare i Göteborg och sa att han kändes stor och övermäktig, att han tornade upp sig och började falla ner över honom. Jag höll med honom om det.

Staffan Roos tycker att *Julius Caesar* är en väldigt manlig pjäs och menar att mäns svaghet ofta är att de går till våldsam attack och har stor energi i början av ett projekt, för att tappa väldigt på slutet och bli rådvilla.

– När mannen begår självmord för att visa sig heroiska i *Julius Caesar* blir det nästan parodiskt, och det var lite så också i vår uppsättning. Idag kan jag se det med mer humor. I en av föreställningarna blev det smått komiskt när Börje Ahlstedt, som spelade Brutus, missade svärdet. Det blev ett gapskratt, men Börje tog publiken tillbaka till allvaret på två sekunder.

– Vad gäller *Köpmannen* diskuterade jag pjäsen med Arnold Wesker, och mitt arbete gick bra, tills jag under repetitioner märkte att sista akten inte fungerade, så jag stuvade om den. Wesker flög hit, var med på ett genomdrag och godkände det, fast han visste att jag ändrat i pjäsen.

STAFFAN ROOS MINNS HUR WESKER i ett öppet brev menade att Linus Tunström gjort våld på hans pjäs *Köket* på Göteborgs stadsteater.

– Wesker är känd för den typen av reaktioner. Han har stämt en teater inför domstol för mindre än vad jag nu hade gjort med pjäsen. Han är väldigt noga. Han kan inte svenska, men han sa också att han märkt att jag strukit *en* mening mitt i pjäsen.

Staffan Roos började på Dramaten som regiassistent åt Alf Sjöberg, som 1967 satte upp *Troilus och Cressida*, en i Sverige mycket sällan spelad pjäs.

– Alf menade att den handlade om Vietnamkriget. I prologen, berättade Max von Sydow, som intellektuell med stora glasögon, om hur grekerna anfallit Troja. En av mina första uppgifter var att åka till filmarkivet på TV och försöka få tag på en film av ett stort amerikanskt slagskepp som låg och gungade. Det skulle ligga som en filmslinga på scen, men till och med jag, som inte hade börjat filma på den tiden, begrep att det inte skulle fungera. Det gjorde också Alf, som ju även var filmare.

– Utgångspunkten i *Troilus och Cressida* var Vietnamkriget och det färgade uppsättningen. Lennart Mörk, som gjort scenografi och kostym, hade gjort ett jättegolv på hjul där ett femtontal elever från scenskolan kom in i vietnamesiska rishattar. Det var inget dåligt gäng, för de blev sedan anställda allihop, en hel scenskoleklass, med namn som Lena Nyman, Rolf Skoglund och Marie Göranzon.

Intervju: Roland Heiel